

R. P. Kalémkarian Mechitharistangasse W. 4 Vienna (Austria)

Редакция на вѣстникъ «Шаржумъ» Варна. Redaction du journal «Charjourn» Varna (Bulgarie)

ՇԱԲԱԹ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹ ԶՈՐԵՔՆԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ ՈՐԵՐԸ

(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)

(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)

Отговорникъ: А. Сукьясовъ.

ԲԱԺԱՆՈՐՈՒՄ ԱՆՐՈՒԹԻՒՆԸ
Շաբաթի խառնուրդ
Տարեկան 10 Ձր.
Վեցամսեայ 5 »
Արտասահմանի հաւասար տարեկան 12 »
Վեցամսեայ 6 »
ԿԱՆԻՒԿ ՎՃԱՐԵԼԻ
—)(—
Գրութիւնք և չիւն տրուիր
—)(—
Ծանուցանել տրոյ 20 ամսերիս և 1 տե՛սիս առ ի սակաւներու համար 20 ՕՍ զեղ իրաւալ :

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍՕՏԵԱՒ ՍԷՁ

—)(—

Ահա ձեզի այն բունապետական պատահան ուրուականը որմէ հասարակաց կը զարհուրին արեւելեան և արեւմտեան հայ մասուլը, զբաղանդ թիւնը, ժողովուրդը և զպորտը :

Միշտ հոն գլխուղ վերեւ արնկուած՝ զբաղնուած թիւնը իր պիղծ ձեւերով կը սրբէ, կը զհաստէ, կը յապաւէ, մէկ բառով՝ մեռցնելու կաշխատի ինչ որ հիւսիսը և օգտակար դադար կը ընայ ուղիղ թիւնը :

Գրաքննութեան, այսինքն ազատութեան ամենէն փայլուն և արդիւնաւոր ձեւին կապտուած, յայտնի է թէ ինչ աւելումներ առաջ բերած է ընկերութեան զարգացման գործին մէջ. և աւելորդ է այնքալ այն անհուն անշարժութիւն վրայ որ գոյութիւն ունի գրաքննութեան ենթակայ և անկէջ զերծ ազգերու միջեւ :

Թուրքիոյ մէջ, մանաւանդ վերջին տարիներս այդ կաշխատիւնը գոյութիւնը այնքան սաստկացած է որ լաւագոյն գործնաբար ա՛լ յուսահատ՝ արժանապատուութեան խնդիր սեպեցին զրիչը նեակել. քան հոգատակիլ այդ պայմաններուն որոնք օրէ օր, ժամէ ժամ այնքան խիտ, և տարագրի կը զառնային, որքան անհեթեթ և նոյն իսկ ծաղրելի։ Այ՛նք կընայ «պալատ» «աստղ» «թագ» «հի» «ազգ» բառերը գործածել առանց պատժուելու. պէտք է զգեակ, լուսասոր կէտ, ճիւղ հի, և տահմ գրել, Թոնիկին և վանդակին ոտանասրբ արդիւնալ է. թուրքը ո՛չ իսկ թաշտներու կը ներէ ազատութիւն. իսկ Գուրեանի «Լճակը» զարձակ ֆրասակար, որովհետեւ հանդարտ լճակի մը խորքը թաքուն փրփուրներ կընան զըտնուիլ և օրին մէկին ալ պարկալ . . . :

Եւ հայ խմբագիրը, զբաղեալ և նոյն իսկ զբաժարը ճարահատած՝ լուսաղոյն օրերու և միջալոյսերու սպասած են ան-

կաշխանդ կերպով զարգացնելու համար ինչ որ ազգային կեանքը կը շոշափէ, թուրքիոյ մէջ հիմնապէս արդիւնալ ըլլալով նոյն իսկ ակնարկել այնպիսի խնդիրներու որոնք «ազգային» երանդ մը կը ներկայացնեն :

Արժատահմանի հայերը բարեբախտաբար այդ գոյութի կաշխատանքներէն ազատ է թէ ուզեն, կընան զարգանալ և առաջը իմել սմէն կերպով. մանաւանդ իրենց ամէն ջանքերուն, ամէն գրութիւններուն, ամէն բանախօսութիւններուն նըպատակակէտ ու առանցք ընտրել այդ «ազգային» խնդիրը, ազգային կեանքը, այնքան հալածուած սոսկակիտ ու շտապի մէջ, և փարիլ անոր այն կատարութեամբ, որով թուրքը կուզէ հետու պահել մեզն անկէ :

Ենչու շտ այս ճշմարտութեան զէմ առարկաներ չպիտի զըտնուին բացի Սօֆիայի նորահաստատ հայ ընթերցարանին վարչութիւնէն, որ իր լուսարանին բեմը գոցած է եղբւր այն բարբառանախօսութիւններուն, որոնք ազգային խնդիր մը կը շոշափեն. արդէն ամէն ստեղծարանութեան պատճէնը պէտք է եղբւր Պատ. Գործ. Ժողովին հասանութեանը ենթարկել : Երեւակայեցի, կասարեալ գրաքննութիւն Պուլկարիոյ մէջ. և ի՛նչ իրաւունքով ու ո՛ր օրէնքին հիման վրայ կարելի է որ մարդս իր գատումը զսպէ այդ պլատիկ բռնակաշխարհի մէջ Ստամբուլէն մնացած բռնակալի սերմեր զգտով, առիթը ներկայացածին պէս քեզ այս ինչ կամ այն ինչ բանը «արդիւնալ» կընեն . . . :

Կուզելիք զիտնալ թէ ոչ ո՞նք են այդ խելացիները որ հայկական աշտութեմ մը կաշխանդելու կը յանդիմանին, ճիշդ ինչպէս պիտի ընեն թուրք էֆէնտի մը : Ի՛նչ իրաւունքով այդ վարչութիւնը, մարգիւտին սղատուութեան նուիրակներ թիւնը ըլլանաբար լով, միւս կողմէ կը պնդէ որ մենք մեր ազգի խնդիրներուն վրայ հասարական խորհրդ-

դամութիւններ չունենանք, չի վիճիւք. չը մտածենք : Ամենէն ֆրասակար բեմերը կաշխանգուածները կըլլան : Թողէ՛ք որ ամէն ոք իր ազգը ի. օրի. ամենէն անհեթեթ գաղափարներն իսկ իրենց օգտակարութիւնը կուենան երբ հրապարակաւ և հասկցողներու առջեւ պարզուին. սա պատճառաւ որ կարելի կըլլայ զանոնք հարուածել և ջնջել ահաս մտքերու մէջէն : Ասիական ինչպէ՞ս վերաբերէ պուլկարական ոտանիւն հայերէն, որոնց մէջ մէկէ աւելի գործէ հասկցող մասնագէտներ կը գտնուին :

Արժ վերագրել ուրեմն ընթերցարանի կանոնադրին այդ «թուրքական» յոյուածը : Մի գուցէ ազգին օգտակար ըլլալով հանդերձ, թուրքին բարի շնորհներէն ալ չզրկուելու անձնական նկատումը թիւնը ըլլայ զայն : Այդ հաշիւը ազգին գործին չգար : Հոյ բեմ մը չէ կարելի միայն գլխական կամ այլ չոր խնդիրներով լեցնել : Կատու մտնեցողները, չըջահայեացները, և բախտապարտ պիտի թուան մեզի և թէ բարեհաճին գործի խառնուելէ հրաժարիլ, առանց երկրին շնորհած ազատութիւնները սրբապղծելու :

Բռնակաշխարհէ կշտացած ենք մենք :

ԳԱՄԵՐ-ԱՐՇԱՒՈՐ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԴՐԵԱՍ ԱՐՇՈՒՆԻ

—)(—

Մինչդեռ մեր աշխատակից վարդօն իր յաշատարին մէջ կը նկարագրէր մեծ հայ հրապարակագրին մասունքներէն, ստորիկնակ զուգակար թիւնը մը նոյն համարը ետ կը մնար, կարծես Գրիգոր Արծրունիի զիտնական եղբոր Անդրէաս Այծրունիին մասունքներն ալ միայն հաղորդելու համար ճարտար ընթերցողներուն :

Անդրէաս Արծրունի բառին բովանդակ նշանակութեամբ զիտնական մըն էր. և իր հոշակը ազգային շրջանակէն գուր իր քաղաքի մէջ ալ սարածուած էր Ախիւնի համալսարանը իր կարեւորագոյն բնութիւն մին յատ-

կացուցած էր Արծրունիին և գերման հոտանգոտ ուսանողութիւնը յափշտակուած կը մար միշտ հայ բրօքի օրին ներհուն դասերէն :

Գիտութեան անձնուէր, և բարբառովն անոր նուիրուած ինչպէս գիտութեան մը իր գործակիւն, կընաբար թէ Արծրունիին գիտութիւնը ճշխացնելու համար, կոտորով մնասա :

Եւ ինչ որ ա՛լ աւելի մեծ ալժիք մը կուտայ ոգրացեալին. սա է թէ գիտուն մը ըլլալով հանդերձ, հայ մը եղաւ, և այս անուշտ իր փոքրի մեծագոյն ախտաբար կը կազմէ :

Տակաւին 50 տարեկան էր և իր կեանքին կէսը հետադարձութիւններու, անխոնջ աշխատանքի նուիրած :

Արարտաի սարին վրայ 1894ին բարած վերելքը առաջին հարուածը առած էր իր ստողութեան : Բայց իր հետաքրքիր նկարագրերը, գիտնականի ախիւնը հանդիստ չէին թողուր զինքը : Երկու տարի ետք Ամերիկայ կը ճամբորդէր և ապա Գերմանիայէն Ռուսաստան կանցնէր Ռուսի լեռանց վրայ բարձրանալու համար : Այս վերջին անխոնջութիւնը վճռական եղաւ : Հիւանդութիւնը այնքան սաստկացաւ որ ալ Ախիւնի բեմը թողով սկսաւ ինքզինքը գործանելու աշխատիլ. բայց չատ ու չէր . . . :

Սեպտ. 11ին հեռագրով արգէն անոր մահը կը ծանուցանէր. անպատում վիշտ մը սփռելով իր բազմաթիւ համակրողներուն մէջ : Դեռ քանի մը որ առաջ բնութեան մէկ խարտուիկ քմահաճոյքով, սկսած էր կազդու բուելու նշաններ ցոյց տալ : Եւ Մշակի խմբագրութեան կողմէն զինքը տեսնելու գացող Պ. Տէր Մարկոսեան հանդիսա սրտով կովկաս գառնալու վրայ էր, երբ, ցաւալի լուրը առնելով, կէս ճամբէն ետ գառնալու ստիպուեք է այս անգամ Արծրունիին մարմինն ալ մէկտեղ կովկաս փոխադրելու համար :

Եւ հիմա Արծրունիին պիտի թագուի իր մեծ եղբոր առնթներ իտլի վանքին զերեզմանատան մէջ, ոչ հետո այն հողակոյտէն որ կը պարունակէ հոշակասոր Բաֆֆիի սկզբուտիքը :

Արծրունի եղբայրները իրենց անզուգական նկարագրերով, իրենց անձնութեան թիւնը, կուտողով և ազգայէն ձգտուէրով, այնպիսի զոյգ մը կը կազմեն, զոր մոռցնելու անկարող է գերեզմանի մը թանձրութիւնը :

Եւ մինչդեռ այդ սիրելի հարագանները գուրգու բանքով զիբար զբրկած յախանական քունը պիտի

ննջեն, իրենց գործերը միշտ արթուն պիտի մնան. եւ անոնց լոյսը բաւական գորաւոր պիտի ըլլայ գերեզմանը ճեղքելու, յաւերժապետութեան համար այդ երկու հոյակապ գէթերը:

Վ. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻՅ

(—)(—)

ԱՐՄՈՒՆՈՒ ՍԵՆԵԱԿԸ

«Մշակ»ի խմբագրատանը եմ: Խօսում եմք Պ. Մալումեանի հետ. ի հարկէ գլխաւորապէս այն նիւթերի մասին, որոնք հետաքրքրում են ոչ միայն մեզ, այլ և ամբողջ հայութիւնը: Ինչպէս մեղաւնում ասում ենք «քամուն եմք տալիս» հին «դարմանները», ուստի յիշում ենք զանազան հայ անձնաւորութիւններ, որոնք այսպէս թէ «այնպէս» դեր են կատարել հայկական վերջին տարիներին փոթորիկի կեանքի մէջ: Պաշտպանում ենք քննադատում ենք զանազան աչքի ընկնող գէթեր, երեւոյթներ և անհատներ:

Անթիւ սիգարէտներ ենք ունեւորում. ժամանակը անցնում է անզգայի կերպով. կամաց կամաց միմեզ է: «Մշակ»ի բանտանման բակում էլ արեւ չէ երկվում, մեր նստած սենեակում տիրում է մի տեսակ ճնշող ազդեցութիւն, խմբագրատանը կատարեալ խեղդող բանտ է դառնում. եւ ճնշում եմ և միտքս է ընկնում խեղճ Արծրունին, որը, ամբողջովին ներկայով զաւարտաբակ կուրսի և «Մշակ»ին չէր կարողացել ուշք գարձնել իր արքայազնի կալուածքների վրա և մի օր ստիպված եղաւ հեռանալ իր օգտատէն ապարան:

ՎԱՐԳ-ՊԱՏՐԻՈՒԿԻ ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆԸ (37)

Նազիմը գարձեալ հարցրեց.

—Ապա այդ գրողը ի՞նչպէս է ձեռ ուրիշներին եւ Արփիարին համեմատութեան գնում:

—Ես ի՞նչ իմանամ. գուցէ հէնց Արփիարի պատմութեամբ կամ ուրիշ տեղից բերով ճանաչում է եւ անում այդ համեմատութիւնը. այնուամենայնիւ այդ ինձ չէ հետաքրքրում. ով ինչ ուզում է թող իմ մասին մտածէ, քանի որ ես ո՛չ գրողին եմ ճանաչում. եւ ոչ էլ Արփիարի հետ օր է կապ ունեւ:

Իմ միակ ջանքս էր Արծրունուն Մ. Մարիմեանին և Արփիարին մէջ տեղից հանել, որ նրանք երբէք մեր գատի հետ կապ չունենան, որը աւելի վտանգաւոր էր Աւելի ճիգ թափեցի ինձ հետոց ցոյց տալ Արծրունուցի բողբոջին անձանօթ, որովհետեւ Ռուսահայաստանում էլ գործը կը լայնանար:

Ուրեմն պարզ է որ Արփիարի ձերբակալման պատճառը Մարիմեանի նամակն էր, որի համար ձերբակալվեց և ինքը Մարիմեանը ու բերվեց Պոլիս եւ անտեղով որ ուրանալը անհնար էր, կտրուկ կերպով յայտնեց որ այո, ինքը յեղափոխական է. նամակը իրանն է եւ Արփիարը իր հետ Տրապիզոնում տեսակցութիւն է

քից ու գալ տեղաւորվել այս անոց խցիկներում. . .

Մալումեանին դուրս են կանչում. եւ բողբոջին ընկզմում եմ մտածումներ իմ մէջ, որի նիւթը ի հարկէ է Արծրունին է:

Վերջապէս Մալումեանը վերադարձաւ: Ի բանից խնդրեցի ինձ տանել Արծրունու առանձնատանեակը, որ նա աւանդել էր հոգին:

Արդէն մտի՞մ էր. Մալումեանը վառեց մամուլը և բաց արեց յաւերժապետութեան սենեակի դուռը. օդային մի պող հասանք զիպաւ երեսին և մի տեսակ սարսուռ անցաւ մարմնոյս: Մտքով սենեակը սեւ, պատերը և կահ կարասին նեւ շղարշով պատած: Պատերի շղարշի ծակոտիներէն երևում են հարիւրաւոր մետաղէ պատկները. որ կողմը նայում ես, սեւ, սղաւոր և մահադոյժ ու մահաբոյր: Ամեն մի առարկայ, Արծրունու կիսարձանները, սեւաթոյր կանաչներ, ուր արձակել է վերջին շունչը մե՞ծ հայրը, շըշնջում են. այստեղ է մե՞ծ հայրի գերեզմանը: մի խանդարեցէք այս խորին և սրբազան լուսթիւնը, նրա հոգին գեռ առաւնում է այստեղ. . .

Մտածում եմ զրասեղանին. նոյն վիճակի մէջ է, ինչ վիճակում եղել է արքայ կենդանութան վերջին վայրկեաններում. իր էլ վէլինա վէպի ռուսերէն թարգմանութիւնը դրված է այն տեղը. թղթատը մէջը իբր նշան, ակնոցները վրան: Արծրունին չէ կարողացել իր ընթերցումը շարունակել. ինձ թվում է թէ դիրքը սղաւորում է որ նոյն աչքերը կը կարգան իրան և նոյն ձեւը կը թերթի:

ունեցել և յայտնել որ հազար բազմութիւն Արծրունուց ստացել է հարստների համար: (Յոյցի)

Արփիարը՝ Մարիմեանի քաջութիւնը չունեցաւ. ուրազաւ Մարիմեանին եւ իր նրա հետ ունեցած տեսակցութիւնը. պտպական դիպրոմատութիւն արաւ ազգին աւելի մեծ ծառայութիւն մատուցանելու համար, իբր թէ. . .

Այնու ամենայնիւ ինձ աջողկեց այնպիսի դիրք բռնել որ Մարիմեանին եւ Արփիարին մեղ հետ չմիացրին: Եւ եթէ այնպէս չը ինչէր, Արփիարը, Մարիմեան և իրանց խումբը ինձ հետ պիտի դատվէին, իսկ ամենքին ալ պարզ յայտնի է որ դրանք իմ գատի մէջ չկային:

Այդ օրն էլ բաւական կոտորված սրտով բանտ վերադարձայ. վտանգվում էր եւ Տրապիզոնը, վախնում էի եւ նրանից որ Արծրունուն կը նեղեն թիֆլիսում, կասկած ունէի Աւելի մասին որ կարող էր իմ զգուշացում նամակ չտանալ, զալ Պոլիս և ձերբակալվել. եւ այդ բոլորը մի յիմար նամակի համար, որով միամիտ Մարիմեանը մեր նոր եկող ընկերոջ յանձնարարում էր յեղափոխական տեսակետից բողբոջին անպէտք և վտանգաւոր հէպտում՝ նոյն իսկ վտասակար մտքով: Վասկոս, քնքոջ մարդը միշտ վտասակար է այդպիսի գէթերում. . .

Միտքս շփոթված է, մենք երկուսս էլ լուռ ենք: Մալումեանի ձեռքի մոմը, ազոտ և տառանդ լուսով լուսաւորում է մահուան սենեակի սեղանը անկիւնները, աչքերին պատկերանում է ողջ Արծրունին սեղանին մօտ նստած, և տալիս եմ նրան հայաստանից եկած տխուր նկարագրու թիւններով լի նամակը և խնդրում որ սղաւորվի: Արծրունին ասում է.

—Անհարկին է այժմ, գրաքննիչը խեղդում է, բայց ոչինչ պէտք է շարունակ ստանալ այդպիսի նամակներ, գուցէ մի օր ուրիշ քամի փչէ. եթէ այդ էլ չը լինի գոնէ մենք կիմանանք թէ ինչեր են կատարվում այդ դժբաղդ երկրում: Այդ էլ անցաւ. աչքերս նորից ընկան սղաւորատ պատնի վրա: Ինձ թվում է որ Արծրունու չը գոյութեան այդ պերճախօս վերջները տատմ են:

—Բտական է. այցելութեան ժամը լրացաւ. նա էլ այստեղ չէ. դնացէք Ձեր աջխարհը. բայց երբէք մի մոռացէք նրան: Մենք դուրս ենք գալիս. . .

ՎԱՐՂՈ

ԱԶԳԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՍԱԶՈՒՆԵՐԻ (5)

ՇԱՐԱՓՈՒՆՈՒՅԻՒՆԸ

Ե. Շահակչյուրիւն. — Երբ աւելի կամ նուազ ընդարձակ տարածութեան վերայ բնակութիւն հաստատած ազգութեան նման մի մեծ մարմնի անդամներ իրենց նիւթական գոյաթիւնը, իրենց կանաչ պահպանելու համար բոլորն էլ անհրաժեշտօրէն ունենան միեւնոյն շահը, միեւնոյն օգուտը, արդեօք կենսական այդ ստաջին տարրը միթէ՞ ազգայնութեան յայտարար նշան չի կարող համարուի: Վասն զի ինչ բան իրարու հետ աւելի սերտ և հա-

Այդ բաւական չէ. դիչերը սենեակս եկաւ եւ արար ժանդարմ «բէօլիկչի»-ն, որը լուռ ֆրանսերէն գիտակր և թուրքերին ասում էր, ինձ բաւական համակրում եւ երբեմն հետաքրքիր բաներ հարցրում: Այդ օր էլ ինձ յայտնեց որ ձերբակալված են Դատեանները, Դոկտոր Թիբեաֆանը և վերջապէս Եւրոպայից եկող մի հայ յեղափոխական իր կնոջ հետ:

Այդ սեղ մնացի շտաբ: Դատեաններին և Թիբեաֆանին ինչո՞ւ պէտք է ձերբակալելին: Իսկ Եւրոպայից եկողին արդէն նազարէկը կարծեցի:

Մտաւանջութիւններս աւելացան: Երևում էր որ մասնիչների լեզուն կար: Նազիմը թէ սարսափով և թէ խորամանկութեամբ հեղձեալ բաց էր անում զազոնիքները ասանց վախնալու, ձերբակալում էր նոյն իսկ նշանաւոր և քղցիցիկ հայերին:

Մի յուսահատութիւն, սեւ թախիձ էր որ արտապետեցին ինձ. գործը ազոտուում էր. մի կողմից ուրացողներ և մասնիչներ, միւս կողմից էլ թալամբորներ մի խումբ արտատարում էին հայի առաջին յեղափոխական քայլերը:

Մարիմեան, Գրիգոր Կլեան, Մարգար Մամեան և պատիկ Արմենակը, յետոյ ժողովրդի մի քանի պարզ գուական բարձր էին պահում հայ յեղափոխականի դրօշը. իսկ մնա-

մերաչի կերպով կարող է կապել անհատները, քան նիւթական այն մեծ պիտայքը, որ նրանց, փոխադարձաբար, միջոց է տալիս ապրելու: Գոյաթիւն ունենալու: Շահի նոյնութիւնը, օգուտի համամասնութիւնը միթէ՞ մի մեծ և ազոտ պայման չէ որպէս զի շահակիցները մէկմէկու հետ սերտիւ միանան օտար, հակառակ խմբի դէմ:

Այս անտեթիւնը, արդարեւ, շատ բարդ և բազմապատկ խնդիրներ է շօշափում, աչքի առաջ ունենալով սկզբից ի վեր պատմութեան երկու բերած այն անհրաքելի իրողութիւնը, որ մարդկային շատ համախմբութիւնը ինչպէս և անհատներ, սակայ շարժականութեան մէջ են մտել և գործել սկսած՝ իսկ նիւթական շահ պատճառով: Որ ժողովրդական, իր բարային շարժումների առաջին և պիտաւոր դրդիչ ազդակը, բոս մեծ մասին, նիւթական պիտայքն է. զամ—այդ անհրաքելի է: Բնկերային շատ համախմբութիւնը կործանուած, վերակազմուած են և երբեմն էլ երկարատեւ մտքա մղած՝ լոկ հայի համար: Գոյութեան կոլոր պատմութեան ընթացքում ո՛չ միայն անազոք է եղել, այլ և արտապետը:

Այս բոլորից յետոյ ակնհերե է, որ փոխադարձ շահի առաջընթացի պակասական կապը թէ՛ զօրաւոր է և թէ՛ յարատեւ, իսկ նրա անմիջական հետեւանքը միտարական ուժ և գորութիւն: Եւ արդարեւ, շահի կապը այնքան զօրաւոր է, որ նա կարճ ժամանակի մէջ շատերին, մասնաւանդ թուրքալուսներին, բունազոտում է մտանալ իր ամբողջ անցեալը, պատմական կեանքը, իրական հայրենիքը և հայրենակիցները: Պատմական յայտնի ճշմարտութիւն է, որ մի ազգի շատ անդամներ, իսպառ տրացել, մոռացութեան առել այն հայրենիքը, որի համար իրենք կամ իրենց նախահայրերը շատ արիւն կէթափել և այդ նրա համար, որովհետեւ նախկին հայրենիքի բարոյական կապը թուլացել և տեղի է առել նոր հայրենիքի մտատակարար-

ցածները արատաւորում էին այսպէս այն կերպով:

Հարցաքննութիւնները վերջացան. էլ ինձ չէին կանչում: Բանտի կեանքը անտանելի դարձաւ. հարցաքննութիւններին միջոցին գոնէ ժամանակը արագութեամբ էր անցնում, զգում էի որ սպրում եմ, միշտ լարված դրութեան մէջ էի լինում: Գոնէ մինչև Զապտիկ—Գարտաթի գնալով ազատ օդ էի ծծում և ազատ մարդկանց զէմքեր տեսնում, բայց հիմա զրանցից էլ էի զրկվել: Ժամանակս մի կերպ անցնելու համար, աշխատեցի սովորել թուրքերէն լեզուն. այդ նպատակին հասնելու համար, ինձ հսկող ոստիկաններին ժանդարմներին և զարդիաններին հէքեաթներ էի պատմել տալիս. նրանք սիրով կատարում էին իմ խնդիրը, դեռ ուրիշ քաղաքական յանցանորներին հսկողներն ալ հաւաքում էին իմ սենեակում, որովհետեւ ամենազ աւելի տաք էր, ծխախոտ և շաքար կտր, կերակուրները աւելանում էին, սրովհետեւ չէի կարողանում ուտել, նախ որ շարունակ փակված էի սենեակում գրեթէ անշարժ, երկրորդ որ անտանելի կերակուրներ էին, թէ և բերում էին բանտի հիւանդանոցից:

(Շարունակելի)

րած նիւթին, շահին: Նոյնն է երգած, եւ պիտի լինի, հայերիս նկատմամբ: Գանդակի, նեղասի, նանուրի եւ այլն, մատակարարում նվ. թական շահը շատ հայերի ստիպել է մասնան ահել Արաքսի միլիտանդիկ միւր մունջը:

Այսպէս ուրեմն, գերմանական տեսութեան մէջ բերած շահի սկզբը բունքը իրական բաւականին հող ունի:

Սակայն եթէ խնդրի վերայ մի փոքր ուշի ուշով նայինք, կր տեսնենք որ շահի սկզբունքն էլ միայնակ գոնացուցիչ է: Ազգայնութիւնը իրօք ո՛չ թէ նիւթական, այլ բարոյական մի միութիւն է, որի անդամները աւելի գոյգոյգի, քան նիւթի գիտակցութեամբ են իրարու հետ կապուած: Եթէ նիւթը ազգերի շարժման է մղել, ո՛չ ապաքէն աւելի յաճախ նրան մարտի դաշտն է նանդել եւ զաղախար: Գաղափարի յոսանքը բերած միութիւնը աւելի ազգու, աւելի անեական եւ արդիւնալից է երգած իր հետեւանքով, քան շահինը: Մարտաւան դժբեր անդօր են կաշկանդելու մտքի թոխըքը եւ սրտի իտպուճը: Ծանուկի աղանձաքերը, խորոյն նա թանորերը շահագործող հայի սիրտը զկտի ճաւրոս զստանալուն: Սիւնանով բարախելուն՝ արհեստական զծելը խնդրող լինել չեն կարող: Մոսկովեան մարակը, իտալարային բանտը արդիւնցիւն յաւերժապիշտակ նախանգիտանին «Մեր Հայրենիքը» երգելուց: Թէեւ այդ հայրենիքը նրան հայ չէր ապիւս: Գամա-Գամիւկայի, Գուրեանի հրահանգ տողերը զէպի իրենց նիւթական հայրենիքը չէին սլանում, այլ աւելի հեռու, աւելի բարձր՝ հայ եւ Հայաստան:

Անկախ այդ գիտողութիւններէրց, այսօր այլ եւս աներկրային է, որ քաղաքակրթութեան հասանքը զէպի, այսպէս ասած, ազգային սահմաններէ վերադուրս է: Հիտեարար մարտաւան ձողանշաններով եզրազգծուած տարածութեան մէջ ամբիպուած անդամները անպատճառ մի բնութանիք, մի ազգութիւն չեն կարող կազմել, ինչքան էլ որ նիւթական շահը այդ համախմբութեան տիրող զատակարգին իրարու հետ կապը:

Պարզ է ուրեմն, որ շահակցութեան սկզբունքն էլ երկրորդական նշանակութիւն ունի, ինչպէս եւ տառախնները:

Ս. ՍԱՊԱՆՉ-ԳԻՒԼԵԱՆ, (Եւրոպական)

ՊՈՒՍՏՈՅ ԿԵԱՆՔԸ

—(—)

Պոլսէն ստացած նամակներու սրտամոխիկ են: Գործերու դաշարումը կատարեալ է այնտեղ: Հաղարարութեան թշուառներ, անզբաղ, սալահատակներու վրայ կը թափառին խոռոչացած եւ քրտնալից սպաններ, անոնք որ սակաւին չեն զոցած, իրենց հաշտ սեղաններուն ետին մասհոգ քամուած՝ յաճախորդներու առեղծուածային այցելութեանց լը սպասեն: Արդէն բազմաթիւ մարտիկները հիմա լէզէն կը կազմեն եւ ողբալի կերպով կը վրտան մայրաքաղաքին մէջ, Գարաքէօյի կամուրջին եւ հրապարակին վրայ: Տնեւրու փակ պատահաններէն բնաւ:

զրոյս մը չերեւար ե ժամը Ծին արդէն ամայի են փողոցները՝ ուր միայն հեծեալ եւ հետեւակ ստականներ կը շրջին: Գիշերուտան լուսիւթեան մէջ, ինծի պէս, թուրք հեծեալ օրներու ծանր ե հնչուն գնացքը ե սուրբու շաշտներ լսելու է, ե ընդհանրելու անոնց խորհրդաւոր սահունքը ե ուրուականի քայլը փողոցներու մութ լափերէնդոսներու մէջէն, ըմբռնելու համար թէ ինչ արհաւիրքէ բռնուած են անքունութեան մասնուած կիւնները ե մանուէները որոնց այս մարդիկները կը յիշեցնեն ճիւղալին տեսարանները որմէ զո՛հ գացին իրենցմէ շատեր:

Եկնի. Բէօյ, Թարապիտ, Պէօյ, յէր-Տէրէ, Եշխանայ կղզիները, այդ զմոյլելի ամառանոցները երբեմն այնքան ողբերգուած, հիմա աւերակ քաղաքի մը կը նմանին: Այն հիմայիչ ճեմովայրերը որոնք Հիւնքեար-Սու, Բէսութեան-Սու, Պէնտ եւ այլն կը կոչուին, անսպասաններ են: Այսօք կը համարձախ բռնութեան եւ անակընկալի այս ժամերուն ինքզինքը վտանգել: Մոլոր վրայ ա՛լ չկան Վենետիկեան ձեռով կանաչներ որոնք ընտանիքները մէկ ե կը բքէ միւսը կը փոխադրէին: Եւ կը բքին վրայ զեւտարի գեղկուհիներու վախճանիչ մեղեդիները զազրած են. նոյնպէս եւ րադանքը ծովափին վրայ ասուցազարդ թափանցիկ գիշերներու մէջ: Այլինչ, բացի անձկութենէ, թաղմութենէ եւ անձանոթ զժրախ ու թեան մը ցաւազին սպասումէն . . .

Կը Բարդիոք

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ՎԱՐՄԱՐԱՆՆԵՐԸ

—(—)

Անտառիկ այն գլխաւոր պայմանները որոնցմով սուս կատարուած թիւեր կարծանէ փոխուած 250 հայ վարժարանները վերաբանալ:

Հայ եկեղեցական գոյրոցներու բացումը նախարարական հրամանով որոշուած է մէկգուսեայ եւ կրկուսեայ վարժարաններու ծրագրի ճիւղ մասն վրայ:

Ամէն գոտարանի մէջ Հայոց լեզուի պիտի տանգուի շարժութիւնը անդամ. իսկ միւս գրքերը, բացի կրօնագրքէն, ոտս լեզուաւ պիտի տանգուին:

Այն հայ վարժարանները որոնց եկամուտը կր բաւէ անոնց ծախքը գոցելու անոնց աշխրատայ ամսավճարին պէտք ունենալու, պիտի յատկացուին միայն Հայ, լատին գիւրուս: Իսկ այն գոյրոցները որք կը կատարուին թէ եկեղեցական կալուածներով թէ աղայոց ուժերով, կամ կատարական եւ կամ հասարակութեան ու եւ նպատակով ստանք պիտի յատկացուին ամէն ազգի ստանդներու:

Անտառիկները Հայ բլլալու են, եթէ ձեռքերին ունին կատարական գոյրոց մը վիտայական. եթէ ոչ՝ ուրիշ ազգութեան պիտի բլլան:

Ըստ այս Հրամանիցի, Հայոց վարժարանները, որք հողիւ թէ մէկ քանի հասարակեց կալուածներով կը պատուէին, պիտի բլլան պարզապէս:

սուսական նախակրթականներ (նախակրթարան), կամ կրթականներ (բարձրագոյն նախակրթարան), ու գրական կատարակցական ուսումնական անօրինութեան սակ:

«Տիպիկի հայ վարժարանները մէկ քանին, Պարսի Հայոց նախկին փոստայր գոյրոցը (որոյ շինութեան 70 հազար սոկի շահ ծախք կը կը կը) յատկացուած են արդէն ըստ ուսանողներու եւ ցուս ուսանողներու . . . »

Անցեալ Գ. օր ճաւորու չկրցու հրատարակուիլ գործաւ գրաւարին յանկարծակիս նիւնդութեան պատճառով: Կրթարարութեան միջոցներ ձեռք առած է, որպէս զի յատկաւային այս կարգի պատճառներով թերթիս հրատարակութիւնը բնորոշուած ներ չկրէ:

ՔՐՈՆԻԿ

Քարաթի մէջ, սեպտ. 23 ե 24ին տեղի ունեցաւ Բրիտանական հայաստան ընկերութեանց ընդհանուր ժողովը, որ զուտ մարդասիրական գոյն մը ունենալով հանգրձմէ մեծ յաջողութիւն գտած է: Օր. Մարշալ, զեւտարի Սիւլուսի մը որ կը կը կը լաւազոյն ընտանիքներէն մէկուն կը պատկանի, որ ոչեր է յառաջիկայ աշնան Հայաստան մեկնել, շարքերէն ետքը սղ մնացողները սփոփելու համար:

«Քարաթի տ'Սուրան» կը գրէ. Եւսազան եւ կամ թիւրան կը զրկեն այն թշուառականը որ իր նմաններէն մէկը սպանած է. բայց կը խոնարհին անոր զահին առջեւ՝ որ իր հողատակներէն 300,000ր ջարգել տուած է, ե որ աւելին է, կը գտնուի վեհապետ մը որ կը թաղ սեղմել այդ արիւնտա ձեռքը:

«Ամսականի մէջ կը կարգանք թէ Տ. Գէորգ Մարաթեան, ամսոյս 17ին, Մարտիլի մէջ հրապարակային ստեղծութեան թիւն մը ըրեր է կրեական խնդրին եւ երիտասարդ թուրքերու վրայ, ե խոտութեամբ քննադատեր է Սուլթանի քաղաքականութիւնը որուն վերադրել են Քանախի նոր ջարգերը:

Ամսոյս 20ին Թիֆլիսի Խոջի վանքի գերեզմանատան մէջ տեղի ունեցած է հայ վիպասան Բաֆֆիի մահարձանին բացումը: Թիֆլիսի կուսանաց վանքի մայրապետ Կատարինէն (ձեռքալ իշխանուհի Արզուման) վախճաներ է:

Թէոդոսիայի մէջ մօտերս պիտի բացուի Այվազովսքի վերջին հրաշակերտներուն ցուցահանդէսը:

Ուրմիայէն «Մշակ» կը գրէ թէ շրջակայ քանի մը գուսաններու հայ լուսաւորչական ժողովուրդը, վերջին աստիճան ընկճուած պարտիկ խաներու հարստահարութիւններէն, մահմէտական կրօնքը ընդունելու նըշաններ ցոյց կուտայ:

—Տ. Փէշտիմալեան Բիրաթի մէջ (Սօֆիայի գոտա) բաւական չէ ներու գործարան մը հիմնած է: Այս ձեռնարկը մեծ ուրախութիւն առաջ բերած է Բիրաթցիներու մէջ: Ամէն կողմէ փափագ կը յայտնուի քաջալերելու այս նորահաստատ գործարանը՝ որ այնքան զարգանալու ընդունակ է յօգուտ երկրին ձեռարուեստական առաջընթացին:

Վիլնէլիտօրֆի նորահաստատ հայ մատենագրանին վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Պ. գրաւաճառ Զարպանէլեանի, Թաղուր Յակոբեանի, Սիմէօն Մանիկեանի եւ բոլոր անոնց որ փութացած են գործածուած նախկազրոյմներ զըրկել մատենագրանի օգտին համար:

Քիլի բողոքական պատուելին սր իր տանը մէջ 50 որբեր կը պատասպարէր ե որուն համար անընդհատ դանդառներ կային, անցեալ շարժու գիշերանց առերքալեր է, որբերն ալ մէկտեղ: Մեծ իրար անցում առաջ բերեր է պատուելին այն անակընկալ ե խորհրդաւոր մեկնումը: Վերջէն լմացուեր է թէ Խարաբեր կը գտնուին թէ ինք ե թէ որբերը: Պատրիարքարանը խորհրդահազարէ տեղոյն տեղապահին որ աէր կենայ յիշեալ որբերուն, զանոնք ցուցադրէ ե տեղափոխութեան պատճառները ստուգելով տեղեկագիր մը պատարաստէ:

Կրտուի թէ ասկից ետքը Հայաստանի զանազան քաղաքներէ առեւարական գործերով Պուլիս գոյցը հայերը զերծ պիտի մնան ստակալութեան պաշտօնատուներ երթալէ, օրինական . . . շարչարանները կը լուս համար:

Կ. Պոլսէն եւրոպական թերթերու կը հեռագրեն թէ Վանայ շրջակայքը լուրջ ընդհարումներ տեղի ունեցեր են հայերու ե բլրերու մէջ որոնք քանի մը հայկական զեզեր քոր ու քանդ են ըրեր:

Կ. Պոլսոյ խախամակերը Սուլթանին գահակալութեան օրը թուրքերէն լեզուով ճառ մը արտասաներ է, Սուլթան Համիտը Թուրքիոյ ե անոր հպատակ ազգերուն համար նախախնամութեան մեծ պարգեւը անուանելով:

Իւրայելայի հեռուորը ի հարկէ, Խաղիզի կոտորածին ե կողպուտին ժամանակ իր հօտին այնքան աշնուօրէն ձեռք բերած . . . պարգեւները աչքի առաջ ունեցած է իր ճառը խմբագրած պահուն:

Պոլսէն ստացուած տեղեկութիւններուն նայելով, զինս որական յանձնաժողով մը կազմուեր է որ Երւրդի մէջ գումարուելով Հայաստանի մէջ նոր ամբուլթիւններ կառուցանելու ծրագիր մը կը մշակէ: Կարինէն զատ, որ

արդէն ամրացած է. միւս ամ-
բարձրները պիտի կառուցուին
Վանայ, Բագէշի, Տիգրանակեր-
տի և Սեբաստիայի մէջ:

—Աւստրիոյ խորհրդարանա-
կան ընտրութեանց ատեն, երեք
լեհացի հայեր երեսօխոխան ընտ-
րուած են:

—Պուլկարական ազատական
կուսակցութեան պետ Պ. Բատու-
լաօֆ, վերջերս Եշխանին ներ-
կայանալով, քսան հազար ստո-
րագրութեամբ բողոքագիր մը
մատուցած է այժմեան ընտրութեան
դէմ: Ն. Բարձրութիւնը պատաս-
խանաձէ թէ ուրախութեամբ
կընդունի իր հպատակներուն
ընդդէմ բողոքները և թէ նկա-
տողութեան պիտի առնէ զա-
նոնք:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԵՊՔԵՐ

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ
Սպանիոյ Ամերիկեան պատերազ-
մին ատեն Ֆրանսայի կատարած
անշահախնդիր հաշտարարի պե-
րը, պատճառ եղաւ որ հաշտու-
թեան պայմանագրին կնքման
վայր ընտրուի Ֆրանսական ոս-
տանը: Երկու կողմի պատուի-
րակները արդէն Բարիզ հասած
են և Պ. Ֆէլիքս Ֆոն սիրալիւր
ընդունելութիւն մը ըրած է ա-
նոնց: Նիստերը կը շարունակ-
ուին:

Յայտնի չէ թէ ո՞ր աստիճան
հեշտ պիտի ըլլայ յանձնագոր-
չին գործը: Ի՞նչու հաշտութեան
նախագիծերը յօրինուած ատեն
իսկ, Սպանիան ձեռք քաշած էր
Քուպայէ և Բորթո-Ռիօէ. թէեւ
յանձնառու եղած է տալ Մանիլ
քաղաքը և կայաններ Բարոլին-
եան, Մարինեան կղզիներուն
մէջ, և սակայն Ամերիկեան չգո-
հանար ատոնցմով այլ ամբողջ
Արշակազգոսը կուզէ. և շատ
լաւ կընէ, որովհետեւ որքան բազ-
մաթիւ ըլլան կեղիքիչ Սպանիա-
յէն խուած երկիրները, այն-
քան օգտակար կըլլայ մարդկու-
թեան: Արդէն Պ. Մարթինի
խիստ հրահանգներ տուած է իր
պատուիրակներուն որպէսզի քոյլ
մը անդամ չընկրկին իրենց պա-
հանջուններուն մէջ: Քուպայի
պարտքը գլխաւոր դժուարու-
թիւններէն մէկը կը մարմնէ, Ա-
մերիկեան պիտի պնդէ որ կղզիին
անուան կնքուած պարտքերը ի-
րեն վերաբերին: Մնաց որ Ամե-
րիկեան, Քուպան կազմակերպելէ
ետքը քուպացիներուն պիտի
յանձնէ. և այս բարեբեր երկիրը
իր միջոցներով իսկ կարող պիտի
ըլլայ սուղ ժամանակի մէջ իր
գործերը կարգի բերել:

Եւ մինչդեռ Բարիզի մէջ կը
վճռուի Սպանիոյ գաղթական
կայսրութեան վերջնական քայ-
քայումը, անդին Մատրիտի մէջ,
ժողովուրդը, Մանիլիկոն ալ,
ամէն բանն ալ մոռցած, ամենէն
աւելի ինքզինքը յանձնած է իսկ

զուարճութեան մը զիրկը. և
մամա լն ալ նոյնքան ապականած
ահագին սխնակներ կը նստի
ցլամարտի սեփարաններու, ան-
նշմարելի երկտողով մը միայն
ժանուցանելով հայրենիքի այդ-
ցաւալի անդամահատութիւն-
ները:

ՅՐԱՆՍԱ

Տրէյֆիւսի գործը նոյն գրու-
թեան մէջ է. այսինքն խնդիրը
յանձնուած է վճարել ատենին
որմէ կախուած է թէ աքտորա-
կանին ճակատագիրը և թէ հան-
րային կարծիքը հանդարտեցնե-
լու հոգը: Այս պայմաններուն
մէջ ֆրանսացիները անշուշտ
պարտաւոր էին քիչ մը հանդար-
տութիւն ցոյց տալ, մանաւանդ
որ այդ զերագոյն ատենին ան-
կողմնակալութիւնը ամէն կասկա-
ծէ վեր է: Եւ սակայն Բարիզի
տաք գլուխ ժողովուրդը հե-
տզհետէ ինքը կորսնցնելու վը-
րայ է: Ամէն օր փողոցներուն
մէջ, դատին վերաքննութեան
կուսակիցներուն և ատոնց հակա-
ռակորդներուն մէջ ընդհարում-
ներ և խռովակալութիւններ տեղի
կունենան: «Կեցցէ Զօլա, կեցցէ
բանակը» պոռագողները իրարու
կը բարխն, զիրար կը բզկտեն
մեծապէս զբաղեցնելով ոստիկա-
նութիւնը: Զօլայի կուսակիցնե-
րէն Պ. Պ. Բրէտանոն, Մօսար և
Վօկան Վակրամի սրահին մէջ
ուզած են մեծ միթիկ մը գու-
մարել, բայց արգելուած և ապա
ձերբակալուած են:

Իրգառ գնդապետը տակաւին
ճէրջ-Միտի բանտն է. Էսթէր-
հագի Լոնոն, իսկ Զօլա ո՞վ գի-
տէ ուր:
Հիմա ուրիշ դրագէտ մըն ալ,
Տէրուլէտ, սուպարէզ նետուած է
իրբու օխերիմ Զօլայի կուսակցու-
թեան: Տէրուլէտ վերջերս աչ-
գու ատենաբանութիւններ ըրած
է պաշտպանելով բանակը և վե-
րաքննութիւնը հարուածելով:
—«Մտթէն» կը գրէ թէ վճա-
րելի ատենին ընդհ. գայրախազ
Պ. Մանօ կարծիք յայտնեց է թէ
անձնասպան չէնրի գնդապետին
խոստովանութիւնները կը բռան
Տրէյֆիւսի դատին վերաքննու-
թեան պէտքը զգացնելու:

ԿՐԻՏԻԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Եւրոպական չորս պետութիւն-
ներու հաւաքական վերջնագիրը
արդէն յանձնուած է թուրք կա-
ռավարութեան:

Այս գրութիւնը, որ խմբագ-
րուած է Պոլսոյ ֆրանսական դես-
պանատան քարտուղարին ձեռքով,
կը պահանջէ որ մինչև մէկ ա-
միս օսմանեան զինուորները կըզ-
ղիէն հեռանան. քանի որ անոնց
ներկայութիւնը ոչ թէ միայն
անօգուտ է այլ և ֆեփտակար կրէ-
տական խնդրին կարգադրման
թուրք գերիներու գատավարու-

թեանը ընթացքը գանդազ է,
այն պատճառով որ միայն սարգ
կողպարները յանձնուած են,
մինչդեռ բուն մարդասպանները
և հրձիգները ազատ կը շրջին:
Էտէմփոշա, Քանտիարի պաշ-
տօնակ կառավարիչը, Իլմիր
մեկնել է 60 թուրք զինուորնե-
րով: Աթ հարիւր անգլիացի
զօրքեր, դրօշակով անցք մը ը-
րեր են Քանտիարի փողոցներուն
մէջէն: Ծովակալ Նօէլ իր կառա-
վարութեան հետագայով 2,000
նոր զինուորներ խնդրած է, ո-
րով անգլիական զինուորներուն
համադրուարը պիտի յանգի հինգ
հազարի:

ԽՅՈՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսական կառավարութիւնը
50, և զուրիցերիակաւնը 6 օտարա-
հպատակ անխնայականներ ար-
տաքսած են իրենց երկիրնե-
րէն:

—Տիկին Քառնօ, սպաննուած
նախագահին ամուսինը, յան-
կարձամահ եղաւ:

—Նոյնպէս Տանիմարքաի Լու-
իզ թագուհին, որ երկար ատենէ
ի վեր հիւանդ էր, մեռաւ 82
տարեկան հասակին մէջ: Հան-
դուցեալ թագուհին մայրն է կա-
լէսի իշխանուհիին, Քունաստանի
թագաւորին և Ռուսիոյ մայր-կայս-
րուհիին:

—Կըտուի թէ Սալթանը անիշ-
խանականներու դէմ միջոցներ
ձեռք առնելու համար գումարե-
լի համաժողովին յատուկ պատ-
ուիրակներ զրկելով, պիտի ա-
ռաջարկէ որ նոյն միջոցները
գործադրուին նաև Հայ Յեզ-կամի-
ններու և երիտասարդ թուր-
քերու դէմ:

—Վրէժէմի ճամբորդութիւնը
յիտաձգուած է ամսոյս 9 ին:

—Եզրիպոսի Խտիլը Պօլիս հա-
սած է:

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ

Որնկընդիւր. — Կը զարմանաք որ
զատ բացողը, իր պոռոտախօս «Հայ
ժողովուրդ»-ներով ամիսներ առաջ
հրատարակը ողողելէ ետքը, ճիշդ
դատին օրը, այսինքն այնքան անձ-
կութեամբ սպասուած սեպտ. 18ին
իր բացակայութեամբ փայլած է:
Բացատրութիւն ո՞չ թէ մեզմէ այլ
նոյն իսկ զատ բացողէն պահանջե-
ցէք երբ որ Պուլկարիս վերադառ-
նայ, որովհետեւ այս պահուս Արի-
կէի մէջ կը գտնուի եզեր:
—Խ. Պ. Լ. ռուս. — Ստացանք:

ԿԱՐԵՒՐ ԱԶԴ

Մի անգամ բնի միշտ կը յայտա-
բարենք թէ բոլորովին կամ մասամբ
անվճար նամակներ չենք ընդունիր:
Անոնք որ կը շարունակեն իրենց
նամակները զրկել ատոնց օրինական
նամակադրոջը վրան փակցնելու,
աւելորդ ձանձրութիւն մը ստանձնած
կըլլան:

—)(—

Ա. Զ. Դ.

Պուրկարի Օրիչ Նասիւնալը թուա-
կանէս երկու ամիս ետքը վարձու
պիտի արտի տարեկան 3,000 ֆրան-
քով: Յիշեալ օթէլը կը պարունակի
7 սենեակ ամբողջովին կահաւորուած
և 15 անկողին իրենց կազմածնե-
րով: Նոյնպէս ստորնաւոր կը ճաշա-
բան մը ունի կահաւորուած, այն-
պէս որ բացառիկ ծախքեր բնութի-
յնաւ պէտք չկայ: Փայտաղաները կը
հրաւիրուին Պուրկար, Պ. Նոտի
Քարթուրուլիսի հետ սեփակցելու:

ՎԱՐՈ

ԵՐԿՈՒ ՍԷՐ
(ՀԱՅ ՅԵՂԱՔՈՒՅԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ)
—)(—
) (Գին 1 Ֆրանկ) (

Մնացած սակաւաթիւ օրինակները
կը ծախուին Վանայի մէջ Շարժուի
խմբագրատունը, Ֆիլիպէ Տ. Անտի-
կոչի մօտ, Ռուսչուք Հայկ Մարտի-
տանի սրճարանը, Սօֆիա Տ. Մոշեղ
Արժրոնիի քով:

Մտերս մամուլին կը յանձնուի
նոյն հեղինակին «Բոնու թեան գո-
հերը»:

ՊՕՐՍԱ

Վառնա 26 Սեպտեմբեր
ՊՈՒՂՏԱՅ
Վառն, լիպրա 55—58, հէքթօլ
8.15—9.70 ֆրանք
Արապա, լիպրա 55—60 հէքթօլ
9—12 ֆրանք

ԱՐՔԱ

Լիպրա 42—50 հէքթօլ. 5.20—5.80
ֆրանք

ԵՆՈՒՍԱ

Կիւնտէ 8—10 արապա կէլմէքաէ տիր.
4—4.40 ֆրանք

ՃԱՐԸ

Կիւնտէ 5—6 արապա կէլմէքաէ տիր.
58—60 լիպրա, 4.60—5 ֆրանք

ՅԱՍՈՒԼԵԱ

Կիւնտէ 70—80 արապա կէլմէքաէ տիր.
100 օգգաթը 15—21 ֆր. մար կէթէ:
Առապա մուամէլէսի նարուլոն 21
ֆրանք հիւսպը լիէ տիր.
Կիւնտէ 15—20 վառն, 200—250
արապա պուղտայ, 70—80 արապա
արքա կէլմէքաէ տիր:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՆԱՐԺՈՒՄ»

Կը տպագրուին ամէն լեզուէ
այցեատման, հասցէատման, նամա-
կագրուի, հարսանեկան հրաւի-
րողի, մահազգ, ինչպէս նաև
պրօշիւններ:

Գիներն յոյժ գիւրամուտն լի:
Ուրիշ քաղաքներէ եկած
յանձնարարութիւններ ճշգո-
թեամբ և փութով կը կատար-
ուին:

ՆՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՍԱՊԱՆ-ԳԻՒԼԵԱՆ

—)(—
ԵՐԿՈՒՍԵՐ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԲԵՐԼԻՆԻ ԴԱՇՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՅԵՏՏԵ
—)(—
Գին 1 Ֆրանկ

Կը վաճառուի Շարժուի խմբագ-
րատունը:

«Շ Ա Ր Ժ Ո Ւ Մ»

Վառնայի մէջ կը վաճառուի Մու-
սալլա, թահմիզ Կէօզիպէօյի քանի
խանութը, և Ապուրբաբեան մզի-
թին դէմը հայկական գրատունը:
Ա. Զարպանէլեանի քով:

Печанница «Взаимность» Варва.